

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Jenny Varje

POSITIIVINEN PEDAGOGIIKKA ALLE
KOLMEVUOTIAIDEN LASTEN KANSSA

Sosiaali- ja terveysala
2023

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Jenny Varje
Opinnäytetyön nimi	Positiivinen pedagogiikka alle kolmevuotiaiden lasten kanssa
Vuosi	2023
Kieli	suomi
Sivumäärä	43 + 2 liitettä
Ohjaaja	Heli Huhta

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millaisia positiivisen pedagogiikan toimintatapoja käytetään alle kolmevuotiaiden lasten kanssa sekä miten positiivinen pedagogiikka näkyy ja toteutuu lasten arjessa. Tavoitteena oli myös löytää samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia toimintatapojen välillä.

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, joka on toteutettu käyttäen kyselylomaketta. Kyselyyn vastasivat alle kolmevuotiaiden kanssa toimivat työntekijät. Käytin aineiston analysoinnissa teemoittelua, jossa etsin tutkimusongelmani kannalta olennaisia vastauksissa toistuvia aiheita. Teoreettisessa viitekehyksessä käsittelem positiivista psykologiaa sekä positiivista pedagogiikka ja siihen liittyviä hyvinvointiteorioita. Käsittelem myös varhaiskasvatusta yleisesti sekä sitä ohjaavien asiakirjojen ja positiivisen pedagogiikan yhtäläisyyksiä.

Vastauksista oli löydettävissä kolme tutkimusongelmani kannalta olennaista teemaa; hyvinvointi, osallisuus ja vuorovaikutus. Teemojen välillä oli samankaltaisuuksia ja monet asiat olivat yhteydessä toisiinsa, mikä on yleistä positiiviselle pedagogiikalle. Vastauksissa toistuivat useasti samat asiat ja uskon sen kertovan vastaajien yhteneväisestä käsityksestä siitä, miten positiivista pedagogiikkaa käytännössä toteutetaan.

ABSTRACT

Author	Jenny Varje
Title	Positive Pedagogy with Children Under the Age of Three
Year	2023
Language	Finnish
Pages	43 + 2 Appendices
Name of Supervisor	Heli Huhta

The purpose of this bachelor's thesis was to find out what kind of positive pedagogy methods are used with children under the age of three and how positive pedagogy can be seen and how it occurs in children's everyday life. A further aim was also to find similarities and differences in used methods.

This bachelor's thesis is a qualitative research which is executed using a questionnaire. The questionnaire was answered by employees working with children under the age of three. Thematization was used to analyze the material. Thematization means looking for recurring things in the responses that are relevant to the research problem. The following topics are dealt with in the theoretical framework - positive psychology, positive pedagogy and theories of well-being related to that. The theoretical framework also includes the similarities between the documents guiding early childhood education and positive pedagogy.

Three relevant themes in terms of the research problem were found - well-being, participation, and interaction. There were similarities between the themes and many things were connected to each other which is common to positive pedagogy. The same things repeated themselves in the responses and it is likely that it is a clear signal of employees common understanding on positive pedagogy and how it is put into practice.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	7
2	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	8
	2.1 Tutkimuksen tavoite	8
	2.2 Yhteistyökumppani	8
	2.3 Laadullinen tutkimus.....	9
	2.4 Aineiston keruu	10
	2.5 Aineiston analysointi.....	10
	2.6 Aiemmat tutkimukset	11
	2.7 Eettisyys ja luotettavuus	13
3	VARHAISKASVATUS.....	14
	3.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	14
	3.2 Varhaiskasvatuksen tavoitteet.....	15
4	POSITIIVINEN PEDAGOGIIKKA	17
	4.1 Viitekehyksenä positiivinen psykologia	17
	4.2 Positiivisen pedagogiikan määritelmä	17
	4.2.1 Vahvuusajattelu ja VIA-luokittelu	20
	4.2.2 PERMA-teoria	22
5	POSITIIVINEN PEDAGOGIIKKA VARHAISKASVATUKSESSA.....	24
6	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	28
	6.1 Kyselyn tulokset	28
	6.2 Tulosten analysointi	30
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	35
8	POHDINTA.....	38
	LÄHTEET	41
	LIITTEET	44

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Myönteisesti tunnistavan päiväkodin askelmerkit 9

Kuvio 2. PERMA-teoria..... 23

Taulukko 1. VIA-luokittelu 21

Taulukko 2. Tulokset..... 34

LIITELUETTELO

LIITE 1. Kyselylomake

LIITE 2. Saatekirje

1 JOHDANTO

Positiivinen pedagogiikka on vielä verrattain uusi aihe varhaiskasvatuksessa pedagogisena menetelmänä ja minua kiinnostaa tietää, miten se siellä toteutuu. Pidän aihetta tärkeänä ja näen sen mahdollisuudet valtavana. Oman kokemuksen perusteella olen myös huomannut, että alle kolmevuotiaiden osallisuus jää usein lähes kokonaan toteutumatta. Halusinkin lähteä selvittämään, millaisia toimintatapoja alle kolmevuotiaiden lasten kanssa käytetään, jotta osallisuus ja kaikki muut positiivisen pedagogiikan osa-alueet toteutuvat parhaalla mahdollisella tavalla.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millaisia positiivisen pedagogiikan toimintatapoja käytetään alle kolmevuotiaiden lasten kanssa sekä sitä, miten se näkyy ja toteutuu lasten arjessa. Tarkoituksena on myös tarkastella vastausten mahdollisia eroavaisuuksia ja etsiä kehityskohteita. Valitsin kohderyhmäksi alle kolmevuotiaat lapset, sillä aiheeseen perehtyessäni huomasin, että heidän kanssaan toteutettavaa positiivista pedagogiikkaa on tutkittu huomattavasti vähemmän.

Opinnäytetyöni on tehty yhteistyössä Lempäälän kunnan kanssa, joka on valittu Suomen ensimmäiseksi Huomaa Hyvä! -varhaiskasvatuskunnaksi vuonna 2021. Positiivinen pedagogiikka on otettu huomioon Lempäälän kunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa ja henkilöstöä on koulutettu aiheen tiimoilta. Keräsin aineistoa sähköpostitse lähetettävällä kyselylomakkeella ja siihen vastasivat Lempäälän kunnan alle kolmevuotiaiden lasten kanssa toimivat työntekijät.

Käsittelen tässä opinnäytetyössä positiivista pedagogiikkaa yleisesti, sen kehittymistä sekä tilannetta tänä päivänä. Perehdyn myös positiiviseen psykologiaan positiivisen pedagogiikan viitekehyksenä. Etsin myös yhtäläisyyksiä varhaiskasvatusta ohjaavista asiakirjoista ja positiivisesta pedagogiikasta sekä tarkastelen varhaiskasvatusta yleisesti. Vaikka positiivinen pedagogiikka ei ole itsessään osa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita (2022) tai muista asiakirjoista, on niistä löydettävissä samankaltaisia teemoja.

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

2.1 Tutkimuksen tavoite

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää, millaisia positiivisen pedagogiikan toimintatapoja käytetään alle kolmevuotiaiden lasten kanssa sekä miten positiivinen pedagogiikka näkyy ja toteutuu lasten arjessa. Tutkimukseni tarkoituksena oli myös löytää mahdollisia kehityskohteita ja vertailla, mitä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia toimintatavoista löytyy.

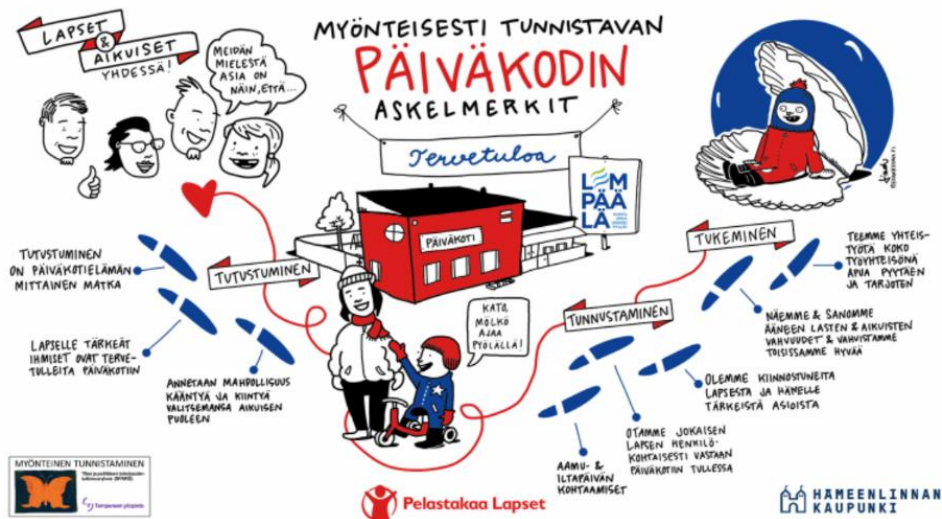
Tämän opinnäytetyön myötä muutkin voivat saada aiheesta tarvittavaa tietoa ja ottaa sen osaksi omaa arkeansa. Tutkimus on varhaiskasvattajille myös oivallinen mahdollisuus tarkastella omia toimintatapojaan ja kehittää omaa työtään. Yhteistyökumppanini näkee opinnäytetyöni myötä missä määrin ja millaisia eri tapoja käyttäen positiivista pedagogiikkaa toteutetaan. Tutkimuksen avulla he pystyvät tarvittaessa kehittämään toimintatapojaan, jotta positiivinen pedagogiikka toteutuisi parhaalla mahdollisella tavalla heidän organisaatiossaan. Opiskelijana saan arvokasta tietoa aiheesta ja pystyn mahdollisesti tulevassa työssäni hyödyntämään tutkimuksessa esiin tulleita toimintatapoja.

2.2 Yhteistyökumppani

Opinnäytetyöni on tehty yhteistyössä Lempäälän kunnan kanssa. Lempäälä on noin 24 000 asukkaan kunta Pirkanmaalla. Lempäälässä varhaiskasvatusta tarjotaan kunnallisesti sekä yksityisesti päiväkodeissa tai perhepäivähoidossa. Myös avointa varhaiskasvatustoimintaa tarjotaan yhdessä hyvinvoinnin palvelualueen kanssa. Lapsiryhmät on jaettu ikäryhmittäin: 1–3-vuotiaat, yli 3-vuotiaat sekä 5-vuotiaat. Lempäälä valittiin Suomen ensimmäiseksi Huomaa Hyvä! -varhaiskasvatuskunnaksi vuonna 2021. Positiivinen pedagogiikka on kirjattuna kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan ja henkilöstöä koulutetaan aiheen tiimoilta. Lempäälän kunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa positiivisen pedagogiikan osalta painote-

taan muun muassa lapsen aktiivista toimijuutta, hyvän huomaamista, välittäviä ihmissuhteita ja onnistumisiin keskittymistä. Positiiviseen pedagogiikkaan liittyen siellä mainitaan myös myönteisen tunnistamisen ajattelu (Kuvio 1), johon kuuluu muun muassa lapsen tukeminen onnistumisen ja arvostuksen kokemuksia lisävissä asioissa sekä arkisen kohtaamisen ja osallisuuden vahvistaminen. (Lempäälän kunta 2023; Lempäälän kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 22, 27–28.)

Kuvio 1. Myönteisesti tunnistavan päiväkodin askelmerkit (Lempäälän kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 28.)

2.3 Laadullinen tutkimus

Tutkimukseni on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja siinä pyritään tutkimaan kohdetta kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara. 2009. 161) Tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden näkökulmat tutkittavasta aiheesta ovat laadullisen tutkimuksen lähtökohtana. Siinä tarkastellaan henkilöiden kokemuksia, ajatuksia ja tunteita. Laadulliselle tutkimukselle yleisimmät aineistonkeruumenetelmät ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisista dokumenteista koottu tieto. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 149; Puusa & Juuti 2020, 11.)

2.4 Aineiston keruu

Keräsin aineistoni kyselylomakkeella, jota voidaan käyttää tiedon keräämiseen ja tarkasteluun erilaisista ilmiöistä, ihmisten toiminnasta, mielipiteistä, asenteista ja arvoista. Kyselylomakkeessa on paljon yhteneväisyyksiä haastattelulomakkeen kanssa. Haastattelussa tutkija esittää kysymyksiä suoraa vastaajalle, mutta kyselylomakkeen on oltava muotoiltu siten, että se toimii yksin, ilman tutkijan apua. (Vehkalahti 2014, 11.)

Esitin kysymykset avoimessa muodossa, jotta vastaajat pystyivät kirjoittamaan omia kokemuksiaan, ajatuksiaan ja tunteitaan positiivisesta pedagogiikasta. Samalla täyttyivät myös laadulliselle tutkimukselle ominaiset piirteet. Kyselylomakkeella oli viisi avointa kysymystä ja muotoilin ne yksinkertaisiksi ja ymmärrettäviksi sekä vastaamaan tutkimuskysymykseeni.

Lähetin kyselylomakkeen (Liite 1) saatekirjeineen (Liite 2) kahdeksalle varhaiskasvatustyöyksikön johtajalle ja he edelleen lähettivät viestini työntekijöilleen. Päädyin tekemään näin, sillä ajattelin johtajilta tulevan viestin saavan enemmän arvoa ja siten lisätä vastaajamäärää kyselyyni. Kyselylomakkeeseen vastasivat anonymisti alle kolmevuotiaiden lasten kanssa toimivat työntekijät. Kyselyyn vastaaminen kesti noin 15 minuuttia. Käytin kyselylomakkeen toteuttamiseksi Google Forms -alustaa, joka on alustana todella selkeä ja helppokäyttöinen.

Vastausaikaa kyselyyn oli ensin kolme viikkoa, ajalla 28.11–18.12.2022, mutta vähäisen vastaajamäärän takia lisäsin vastausaikaa 23.12.2022 asti.

2.5 Aineiston analysointi

Aineiston analysointi on monivaiheinen prosessi, johon liittyy mm. pohtimista, lukemista ja kirjoittamista. Analyysin ensimmäinen vaihe on aineistoon tutustuminen ja kokonaiskuvan luominen. Seuraavaksi aineisto kirjoitetaan puhtaaksi eli kootaan aineisto kokonaisuudessaan yhteen tiedostoon. Kun aineisto on tutkitta-

vassa muodossa, sitä aletaan tutkimaan; mitä aineisto pitää sisällään, entä millaisia tulkintoja siitä voi tehdä. Analysoinnin jälkeen aiheesta voidaan tehdä päätelmiä suhteessa tutkimusongelmaan. (Günther, Hasanen & Juhila 2021.)

Käytin aineistoni analysoinnissa laadullista analyysia. Laadulliselle analyysille on ominaista selvittää mitä aineisto sisältää ja mistä se kertoo. Aineistoa tarkastellaan ja tulkitaan teorian ja omien ajatusten avulla. Laadullista tutkimusta voidaan analysoida erilaisia apuvälineitä käyttäen, joita ovat koodaaminen, teemoittelu ja tyyppittely. Käytin aineiston analysoinnissa teemoittelua. Teemoittelu on laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmä ja yksi sisällönanalyysin muoto. Sillä tarkoitetaan aineistosta tutkimusongelman kannalta olennaisten aiheiden eli teemojen löytämistä sekä keskeisten asiakokonaisuuksien ja tyypillisten piirteiden esiin tuomista. Teemat ovat aineistossa usein toistuvia asioita. (Günther ym. 2021.)

2.6 Aiemmat tutkimukset

Positiivista pedagogiikka on tutkittu paljon erilaisissa ympäristöissä viimeisimpien vuosien aikana. Iso osa positiivista pedagogiikkaa käsittelevistä tutkimuksista keskittyy koulumaailmaan, jonne se alun perin kehitettiin. Nyt teemaa on alettu hyödyntämään myös muissa ympäristöissä, etenkin varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatukseen liittyvissä tutkimuksissa aihetta käsitellään useista eri näkökulmista; miten aihe näkyy lasten arjessa, mitä se työntekijöiltä vaatii, entä miten vanhemmat näkevät ja kokevat positiivisen pedagogiikan? Vaikka positiivista pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa on tutkittu jo useasti, pienimpiin, alle kolmevuotiaisiin lapsiin kohdistuvaa tutkimusta on huomattavasti vähemmän. Tästä syystä nostan esiin yleisesti varhaiskasvatuksen positiiviseen pedagogiikkaan keskittyviä tutkimuksia.

Kiljusen ja Salmivaaran kandidaatintutkielmassa (2020) tutkittiin varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkemystä positiivisesta pedagogiikasta pedagogisena menetelmänä ja, miten sillä voidaan tukea ja kehittää viisivuotiaiden lasten sosioemo-

tionaalisia taitoja. Tutkimus toteutettiin haastattelemalla Tampereen varhaiskasvatuksen erityisopettajia, koska heidän työhönsä liittyy vahvasti sosioemotionaalisten haasteiden käsittely eri-ikäisten lasten kanssa.

Tutkimuksen tulosten mukaan positiivinen pedagogiikka on myönteinen pedagoginen menetelmä, mutta sen toteutus ja aiheen prosessointi on vielä eri asteilla eri yksiköissä. Vahvuusperustaisuus oli usealle haastateltavalla tuttu, sillä useat johtajat ovat kannustaneet perehtymään siihen. Johdonmukaisuus ja suunnitelmallisuus ovat haastateltavien mukaan tärkeässä osassa ja näiden asioiden toteutuminen vaatii kaikilta työntekijöiltä teorian osaamista ja sen toteuttamista yhteisymmärryksessä. Vastaajat ovat kuitenkin huomanneet työntekijöiden välillä näkemuseroja. Sosioemotionaalisten taitojen tukeminen positiivista pedagogiikka hyödyntämällä oli kaikille haastateltaville tuttu ja sen koettiin olevan hedelmällinen menetelmä näiden taitojen kehittämisessä. (Kiljunen & Salmivaara 2020, 20–24.)

Vuorisen (2022b) väitöskirjassa puolestaan käsitellään positiivista pedagogiikkaa sekä perusopetuksen että varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Vuorinen keskittyy tutkimaan henkilökohtaisten vahvuuksien käytön vaikutuksia onnellisuuteen sekä luontevahvuuksien opettamista oppilaille ja opettajille sosiaalisten suhteiden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Väitöskirja koostuu kolmesta tutkimuksesta. Ensimmäisenä selvitettiin 10–16-vuotiaiden oppilaiden vahvuuksien ja onnellisuuden välistä yhteyttä. Toisessa tutkimuksessa kehitettiin 10–13-vuotiaiden oppilaiden vahvuuksien käyttöä, sosiaalisia taitoja ja hyvinvointia käyttäen 16 viikkoa kestävää kontrolloitua luontevahvuusinterventiota. Kolmannessa osassa tutkittiin, miten luontevahvuuksia voidaan opettaa kuuden viikon kontrolloidulla interventiolla varhaiskasvatuksen johtajaopettajille.

Tulokset kertovat, että oppilaiden vahvuuksien käytöllä on yhteys heidän yleiseen onnellisuuteensa. Vaikutukset näkyvät suoraan, mutta myös kouluonnellisuuden ja -innon kautta. Toiseen tutkimukseen osallistuneilla pojilla aggressiivisuus väheni ja kiinnostuksen pysyvyys kasvoi huomattavasti. Tyttöillä puolestaan empatia ja pe-

räänantamattomuus kasvoivat merkittävästi. Kolmannesta tutkimuksesta huomattiin, että varhaiskasvatuksen johtajaopettajien kyky tunnistaa ja käyttää henkilökohtaisia vahvuuksiaan kasvoi suuresti. Tutkimuksen mukaan siis vahvuusperustaisuuden hyödyntäminen ja tietämyksen lisääminen vahvistavat opettajien ja oppilaiden hyvinvointia. (Vuorinen 2022b, 5–6.)

2.7 Eettisyys ja luotettavuus

Noudatin tutkimusprosessin aikana tutkimuseettisiä ohjeita Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) mukaan. Tutkimusta tehdessäni noudatin rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta. Otin eettisyyden huomioon myös tiedon- ja aineistonhankinnassa käyttäen luotettavia lähteitä. Kaikki kyselyyni osallistuneet henkilöt olivat vapaaehtoisia ja heidän vastauksensa jäivät anonyymeiksi. Alkuperäinen suunnitelmani oli vertailla, mitä eroavaisuuksia ja samankaltaisuuksia eri varhaiskasvatusyksiköiden toiminnasta löytyy, mutta päätin kuitenkin jättää kysymyksen yksiköstä pois varmistaakseni anonymiteetin säilymisen varmasti. Aineistoni analysoinnissa pyrin avaamaan saamiani vastauksia mahdollisimman tarkasti, niin kuin vastaaja oli ne itse kirjoittanut. Aineistoani varten kerätyt vastaukset hävitän asianmukaisesti tutkimuksen päätyttyä. Otin muiden tutkijoiden työt huomioon ja kunnioitin niitä ohjeidenmukaisilla viittauksilla. Hankin tutkimusluvan asianmukaisesti yhteistyöorganisaatioltani Lempäälän kunnalta ennen aineistonkeruun aloittamista. Opinnäytetyöni julkaistaan Theseus -tietokannassa ja on sen jälkeen julkisesti kaikkien luettavissa.

3 VARHAISKASVATUS

3.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022, 8,14.) mukaan varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista, pedagogiikkaa painottavaa kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostavaa kokonaisuutta. Varhaiskasvatus edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäisee syrjäytymistä. Lasten osallisuus ja aktiivinen toimijuus yhteiskunnassa vahvistuvat varhaiskasvatuksessa opittujen tietojen ja taitojen avulla. Varhaiskasvatus mahdollistaa myös huoltajien työn teon tai opiskelun sekä tukee heitä kasvatustyössä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka perusteella luodaan paikalliset sekä lasten omat varhaiskasvatussuunnitelmat ja varhaiskasvatusta yleisesti toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on luotu varhaiskasvatuslain (540/2018) perusteella. Varhaiskasvatuksen valtakunnallisella ohjauksella mahdollistetaan yhdenvertaiset edellytykset lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään keskeisistä tavoitteista ja sisällöstä, yhteistyöstä varhaiskasvatuksen järjestäjän ja huoltajan välillä, lasten omista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä siitä, miten monialaista yhteistyötä toteutetaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 7–8.)

Jokaiselle varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on laadittava oma varhaiskasvatussuunnitelma, jolla turvataan oikeus suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen kasvatukseen, opetukseen ja hoitoon. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa lähtökohtana ovat lapsen etu ja tarpeet. Suunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon myös lapsen mielipiteet ja toiveet sekä osaaminen, vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmien tavoitteet ohjaavat henkilöstön pedagogista toimintaa niin, että ne tukevat lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Suunnitelmaa tulee tarkentaa vähintään kerran vuodessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 10.)

Varhaiskasvatus on tärkeä osa lapsen kasvua ja kehitystä ja se luo perustaa elinikäiselle oppimiselle. Pedagogisen toiminnan perustana on lapsuuden merkityksen ymmärtäminen sekä tietämys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Jokainen lapsi tulee tuntea ja ottaa huomioon hänen yksilöllinen kehityksensä. Tämä edellyttää mahdollisimman pysyviä vuorovaikutussuhteita henkilöstön ja lapsen välillä. Henkilöstön tehtävänä on luoda luottamuksellinen suhde lapseen. Myös huoltajan ja henkilöstön välinen vuorovaikutus on tärkeää, sillä se tuo lapsen elämään jatkuvuutta ja turvallisuutta. Avoin, arvostava ja tasavertainen kohtaaminen on tärkeää lapsen tavoitteita suunnitellessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 19.)

”Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatuslain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti.” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 20.)

3.2 Varhaiskasvatuksen tavoitteet

Varhaiskasvatuslain (540/2018 § 3) mukaan tavoitteena on:

- 1) ”edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista;
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;

- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
- 10) toimia yhdessä lapsen sekä vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.”

Keskityn Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) ja Varhaiskasvatustlain (540/2018) sekä positiivisen pedagogiikan yhtäläisyyksiin myöhemmin tässä opinnäytetyössä.

4 POSITIIVINEN PEDAGOGIIKKA

4.1 Viitekehystenä positiivinen psykologia

Positiivisen psykologian edelläkävijänä toimi yhdysvaltalaisprofessori Martin Seligman, joka ajatteli psykologian olevan liian sairauskeskeistä. Psykologian tutkimuksessa keskityttiin ainoastaan ongelmien diagnosointiin ja niiden hoitamiseen. Taka-alalle oli jäänyt psykologian muut tavoitteet, kuten hyvän elämän ja vahvuuksien edistäminen. Epätasapainossa olevien tavoitteiden myötä ei pystytty huomaamaan ihmisissä olevaa hyvää: vahvuuksia, rohkeutta ja optimismia, joiden vahvistaminen ennaltaehkäisee mielenterveyden haasteita ja edistää hyvää elämää. Martin Seligman kehitti tämän myötä positiivisen psykologian suuntauksen, joka keskittyy hyvinvointiin ja ennaltaehkäisyyn. (Hart 2020, Luku 1.)

Positiivinen psykologia pyrkii tutkimaan mitkä asiat tekevät ihmisistä hyvinvoivia, onnellisia ja menestyviä. Myös ihmisen vahvuudet, kyvyt ja mahdollisuudet sekä se, mikä tekee elämästä elämisen arvoista ovat positiivisen psykologian tutkimuksen kohteina. (Ojanen 2007, 10; Leskisenoja 2019, 18.)

Positiivisen psykologian tavoitteena on kukoistaminen eli onnellisuuden ja hyvinvoinnin huipputila, jossa emotionaalinen, sosiaalinen ja psykologinen hyvinvointi ovat korkeimmillaan. Tällaisen tilan saavuttaminen perinteisen psykologian avulla on haastavaa, sillä pelkkä pahoinvoinnin poistaminen ei takaa kokonaisvaltaista hyvinvointia. Positiivinen psykologia on oivallinen keino poistamaan tätä ongelmaa, koska sen avulla pystytään löytämään loputtomasti mahdollisuuksia hyvinvoinnin lisäämiseen ja sitä kautta saavuttamaan huipputila. (Leskisenoja 2019, 18.)

4.2 Positiivisen pedagogiikan määritelmä

Positiivinen pedagogiikka pohjautuu positiivisen psykologian viitekehykseen ja on yksi sen suuntauksista, jossa hyödynnetään psykologian tutkimustietoa opetus- ja kasvatustehtävässä. Yhdysvaltalaisprofessori Martin Seligman oli myös yksi posi-

tiivisen pedagogiikan edelläkävijöistä, kun hän oivalsi, että hyvinvointia pitää opettaa kouluissa perinteisten oppiaineiden tavoin. Seligman perusteli hyvinvointikasvatuksen tarvetta nuorten masentuneisuuden yleistyvyydellä sekä onnellisuuden laskulla. Hänen mukaansa hyvinvointikasvatuksella voidaan vähentää masentuneisuutta, lisätä luovaa ajattelua ja tyytyväisyyttä elämään sekä parantaa oppimista. (Seligman 2011, Luku 5.)

Alun perin positiivinen pedagogiikka liitettiin kouluopetukseen, joka painottaa suureksi osaksi vain tiedollista osaamista. Tavoitteena oli, että kouluissa opetettiin edelleen perinteisiä tietoja ja taitoja, mutta niiden lisäksi myös erilaisia hyvinvointitaitoja sekä hyvän luonteen taitoja. Myöhemmin positiivinen pedagogiikan kohderyhmiä on laajennettu varhaiskasvatuksesta aikuiskoulutukseen saakka. (Leskisenoja 2019, 24.)

Ajan kuluessa on saatu laajaa tutkimustietoa aivojen kehittämisestä, hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä ja erilaisten kasvatustyylien vaikutuksista lapseen. Siksi onkin tärkeää, että toimintaa muutetaan koko ajan muuttuvan ja lisääntyvän tiedon mukaan. Esimerkiksi pitkään käytetty ja hyvin yleinen pelkokasvatus on kasvatustyyli, joka on uuden tutkimustiedon valossa hyvin haitallinen lapsille. Kasvatuksen ei tulisi pohjautua lapsen pelkoon tai rangaistuksiin, vaan aikuisen ja lapsen väliseen yhteyteen, rakkaudella ohjaamiseen, empaattiseen johtajuuteen ja rakentavaan vuorovaikutukseen. Rakkaudella kasvatettu lapsi kunnioittaa itseään ja muita, on sosiaalinen ja ystävällinen sekä osaa säädellä tunteitaan ja ottaa muut ihmiset huomioon. (Trogen 2020, 15–18.)

Yhteiskunnan muuttuessa muuttuvat myös kasvatuksen tavoitteet. Vanhat toimintatavat eivät toimi nykypäivän muuttuneessa yhteiskunnassa, jossa pitää ottaa huomioon muun muassa työelämän vaikutukset sekä vuorovaikutus-, tunne- ja ajattelutaidot. Nykypäivän yhteiskunnassa selviämiseen tarvitaan taitoja, jotka tukevat kokonaisvaltaisesti niin fyysistä, kuin psyykkistä hyvinvointia. (Trogen 2020, 13–14.)

Positiivinen pedagogiikka on tapa toimia, elää ja olla ja se näkyy kokonaisvaltaisesti toiminnassa, puheessa ja vuorovaikutuksessa. Se pohjautuu teoreettiseen viitekehukseen sekä jatkuvasti lisääntyvään kokemukselliseen tietoon. Positiivinen pedagogiikka lisää hyvää ja tuo esiin lasten parhaat puolet. Sillä mahdollistetaan tietojen ja taitojen opettamisen rinnalla hyvinvoinnin ja hyvän luonteen opettaminen ja edistäminen. Perinteinen kasvatustieteellinen ja positiivinen pedagogiikka täydentävät ja vahvistavat toisiaan. Niitä yhdistämällä tavoitteet voidaan saavuttaa paremmin ja kestävämmiin. (Leskisenoja 2019, 9, 13,39; Leskisenoja & Sandberg 2019, 17–18.)

Keskeisimpinä teemoina positiivisessa pedagogiikassa ovat lapsen aktiivinen osallisuus, vahvuudet ja myönteiset tunteet. Lasta pidetään aktiivisena toimijana luomalla tämän mahdollistava oppimisympäristö. Positiivisen pedagogiikan avulla lapsi pyritään saamaan tietoisiksi omista kyvyistään havaintoihin perustuvalla vahvuuksien tietoisella esiin nostamisella. Lapselle pyritään luomaan ympäristö, jossa hän voi käsitellä omia kokemuksiaan ja tunteitaan sekä jakamaan niitä muiden lasten kanssa. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 10; Trogen 2020, 26; Ranta 2021, 20.)

Positiivisessa pedagogiikassa keskitytään myös lasten arvostavaan kohtaamiseen, vaikeuksissa auttamiseen ja hyvän huomaamiseen. On myös erittäin tärkeää ymmärtää positiivisten tunteiden ja vuorovaikutuksen merkitys ensiluokkaiselle oppimiselle ja kasvulle. Positiivisen pedagogiikan toimintatapojen käyttö lisää kykyä havaita myönteisiä tunteita ja sen seurauksena niitä pystyy lisäämään tietoisesti omaan arkeen. (Vuorinen 2022a.)

Kokonaisuudessaan positiivista pedagogiikka voidaan siis pitää hyvinvoinnin edistämisenä. Se on menetelmänä hyvin laaja ja sitä voidaan tarkastella erilaisten hyvinvointiteorioiden avulla, joista esittelen seuraavaksi kaksi tunnetuinta.

4.2.1 Vahvuusajattelu ja VIA-luokittelu

Vahvuuksien tunnistaminen ja käyttö ovat keskeinen osa positiivista pedagogiikkaa. Tutkimukset kertovat, että mahdollisuus omien vahvuuksien käyttöön ovat yhteydessä muun muassa itsetuntoon, minäpystyvyyteen, onnellisuuteen, innostukseen, vähäisempään stressiin ja merkityksellisyyden kokemiseen. Kouluissa toteutettu vahvuuksien tunnistaminen puolestaan tukee muun muassa koulumesteyttä ja sitoutumista opintoihin. (Wenström 2022, 12.)

Luontenvahvuuksia pystytään harjoittamaan ja kehittämään, mutta ne voivat myös hiipua pois, jos niitä ei käytetä. Vahvuusperustaisessa opetuksessa autetaan tulemaan tietoisiksi vahvuuksista itsessään, mutta myös koko ympäröivässä maailmassa. Tämän mahdollistaa hyvän huomaaminen, luontenvahvuuksien käytön huomioiminen ja mahdollisuuksien näkyväksi tekeminen. (Leskisenoja ym. 2019, 26–27.)

Luontenvahvuuksilla tarkoitetaan ominaisuuksia, jotka näkyvät tunteissa, ajatuksissa ja käytöksessä. Omien luontenvahvuuksien käyttö on sisäisesti motivoivaa ja ne tulevat esiin etenkin silloin, kun on täysin uppoutunut tiettyyn tekemiseen. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2019, 32.)

Jokaisesta lapsesta löytyy vahvuuksia, jotka eivät ole vielä päässeet esiin. Aikuinen toimii vahvuuksien eli hyvän sanallistajana ja tekee siten lapsen tietoisiksi omista vahvuuksistaan. On tärkeää säilyttää positiivinen sävy myös haasteista puhuttaessa. Haastavasta käytöksestä voidaan puhua jonkun luontenvahvuuden runsautena tai toisen vähyytenä. Vahvuusajattelulle tärkeää on myös palautteen antaminen ja saaminen. Kun näkee lapsen vahvuuden toiminnassa, se täytyy todeta ääneen. Näin lapset oppivat tunnistamaan vahvuuksia itsessään ja muissa. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 69–71.)

Peterson ja Seligman (2004) alkoivat tutkimaan hyvenäkemyksiä maailmanlaajuisesti tavoitteenaan luoda luokittelu hyvän luonteen tarkasteluun ja tuoda filosofi-

seen hyveajatteluun psykologinen sisältö ja mittarit. He löysivät 24 luonteenominaisuutta ja luokittelivat ne kuuden eri hyveen alle. Tästä syntyi VIA-luokittelu (Taulukko 1), jossa luonteenvahvuudet ovat psykologisia ominaisuuksia, määrittäen hyveitä ja esiintyen erilaisina ilmenemismuotoina ajattelussa, tunteissa ja toiminnassa. Luonteenvahvuudet tuovat Petersonin ja Seligmanin (2004) tavoitteiden mukaan hyveisiin psykologisen sisällön. Ne myös konkretisoivat hyveiden toteuttamisen käytännössä ja sitä kautta kehittää hyvää luonnetta ja elää hyvää elämää. (Wenström 2022, 46–47.)

Taulukossa 1 esittelen Petersonin ja Seligmanin (2004) mukaisen VIA-luokittelun, johon kuuluu kuusi hyvettä ja 24 niitä toteuttavaa luonteenvahvuutta.

Taulukko 1. VIA-luokittelu

HYVE	LUONTEENVAHVUUS
Viisaus	Luovuus Uteliaisuus Arviointikyky Oppimisen ilo Näkökulmanottokyky
Rohkeus	Rohkeus Sinnikkyys Rehellisyys Innostus
Inhimillisyyys	Rakkaus Ystävällisyys Sosiaalinen älykkyyys
Oikeudenmukaisuus	Yhteistyökyky Reiluus Johtajuus
Kohtuullisuus	Anteeksiantavuus Vaativattomuus Harkitsevaisuus Itsesäätely
Henkisyys	Kauneuden arvostus Kiitollisuus Toiveikkuus Huumorintaju Hengellisyys

4.2.2 PERMA-teoria

PERMA-teoria on Seligmanin (2011) kehittämä hyvinvointiteoria, jonka avulla positiivista pedagogiikkaa pystyy toteuttamaan käytännössä. Teoria koostuu viidestä osa-alueesta (Kuvio 2), jotka ovat myönteiset tunteet (positive emotions), sitoutuminen (engagement), ihmissuhteet (relationships), merkityksellisyys (meaning) sekä saavuttaminen (accomplishment). PERMA-teorian avulla hyvinvointiopetus on huomattavasti helpompaa, koska se tarjoaa selkeän teorian sen suunnitteluun ja toteutukseen. (Leskisenoja 2017, 48–49.)

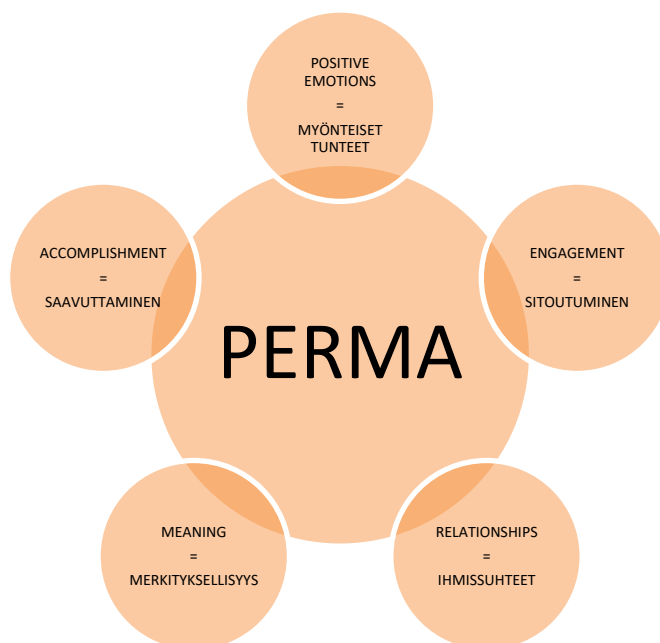
Ensimmäinen osa-alue on myönteiset tunteet, joita ovat esimerkiksi ilo ja kiinnostus. Nämä tunteet ovat perusta hyvinvoinnille ja niillä on positiivisia vaikutuksia muun muassa lasten käyttäytymiseen ja terveyteen. Myönteiset tunteet tuovat lasten puolel esiin älyllisellä, sosiaalisella, fyysisellä ja psykologisella alueella. Toinen osa-alue, sitoutuminen ilmenee syvänä kiinnostuksena tiettyä asiaa kohtaan. Tästä voidaan käyttää myös termiä flow-tila. Flow-tilassa lapsi kokee toimintaansa kohtaan mielenkiintoa ja saa siitä nautintoa huomattavasti enemmän. Lapset, joilla on taito sitoutua toimintaan ovat tarkkaavaisia ja sinnikkäitä. Tämä vaikuttaa myös positiivisesti heidän hyvinvointiinsa ja tavoitteiden saavuttamiseen. Kolmannen osa-alueeseen kuuluu välittävät ihmissuhteet. Huolehdituksi, arvostetuksi ja rakastetuksi tuleminen ovat yksi olennaisimmista hyvinvoinnin edellytyksistä ajasta tai kulttuurista riippumatta. Myönteisten ja turvallisten ihmissuhteiden avulla lapsen ja aikuisen suhde kukoistaa, joka mahdollistaa parhaimman mahdollisen perustan lapsen kasvuille, hyvinvoinnille ja oppimiselle. Myönteisten ihmissuhteiden olemassaolo myös kodin ulkopuolella on erittäin tärkeää lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle. (Leskisenoja 2019, 64–54.)

Neljäs osa-alue, merkityksellisyys, tarkoittaa näkemystä oman elämän arvokkuudesta. Lapsi etsii merkityksellisyyttä vuorovaikutuksessaan, kokemuksissaan ja ihmissuhteissaan ja yhdistävät näitä kokemuksia muodostaessaan käsitystä omasta identiteetistään ja tulevaisuuden arvostaan. Merkityksellisyyttä lisää luontevahvuuksien tunnistaminen ja hyödyntäminen sekä osallisuus. Viimeinen eli viides

osa-alue, saavuttaminen, liittyy vahvasti lapsen oppimisen ja onnistumisen hetkiin. Kannustaminen, sisäisen motivaation herättäminen sekä toiveikkuuden ja sinnikkyuden vahvistaminen ovat saavuttamisen kokemisen tärkeimpiä apuvälineitä. Onnistumisten sanoittaminen ja myönteisen palautteen antaminen lisäävät tämän osa-alueen merkitystä lapsen hyvinvoinnille. (Leskisenoja 2019, 65–66.)

Käytännössä PERMA-teoriaa toteuttaessa, osa-alueet eivät asetu tarkasti tiettyyn muottiin, vaan niissä on päällekkäisyyksiä sisällössä, pedagogisissa menettelyissä ja vaikutuksissa. Kun tuetaan lapsen yhtä osa-aluetta, samalla voivat vahvistua myös toiset osa-alueet. Tämä vahvistaa hyvin käsitystä siitä, että positiivinen pedagogiikka edistää kokonaisvaltaisesti lapsen hyvinvointia. (Leskisenoja 2019, 66.)

Kuvio 2. PERMA-teoria

5 POSITIIVINEN PEDAGOGIIKKA VARHAISKASVATUKSESSA

Varhaiskasvatus on erinomainen paikka positiiviselle pedagogiikalle, sillä mitä aiemmin lapsen hyvinvoinnin ja vahvan luonteen rakentaminen aloitetaan, sitä paremmin voidaan ennaltaehkäistä ja puuttua ongelmiin. Elämänvaiheena varhaiskasvatus on myös erittäin suotuisa, koska pienen lapsen mieli on hyvin sopeutuvainen ja alttiina uuden oppimiselle. (Leskisenoja 2019, 42.)

Varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaavat Varhaiskasvatuslaki (540/2018) ja erityisesti siellä määritellyt tavoitteet sekä tämän perusteella laadittu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022). Nämä asiakirjat eivät pohjautu positiiviseen pedagogiikkaan, mutta niistä on löydettävissä yhtäläisyyksiä. Varhaiskasvatuksen tavoitteisiin kuuluu lapsen osallisuus, joka kuuluu myös vahvasti positiiviseen pedagogiikkaan. Osallisuus tarkoittaa sitä, että lapselle annetaan mahdollisuus osallistua sekä vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Leskisenojan (2019, 150–152.) mukaan vaikuttaminen tarkoittaa kuulluksi tulemistä ja päätöksiin osallistumista. Työntekijöiden tulee uskaltaa päästää irti omista suunnitelmistaan ja päästää valloille lasten mielenkiinnon kohteet, näkemykset ja aloitteet. Tämä vaatii rohkeutta, koska lopputuloksesta ei ole täyttä varmuutta. Osallisuuden ei tulisi olla esillä vain työntekijöiden suunnittelemissa osallisuustuokioissa, vaan kaikessa tekemisessä. Olisi myös tärkeää kiinnittää huomiota päiväkodin sääntöihin, koska osallisuus toteutuu heikoiten perushoitotilanteissa, joissa vaikuttavat rutinoituneet toimintatavat. Tällaisia ovat esimerkiksi ruokailu- ja lepoaikat.

Koska osallisuuteen liittyy lapsen valinnanvapauden lisääminen ja sääntöjen karsiminen, joillekin tämä voi tuoda tunteen rajattomuudesta ja päämäärättömyydestä. Tätä se ei kuitenkaan ole, sillä tarkoituksena ei ole täyttää lasten kaikkia toiveita. Aikuinen toimii edelleen aktiivisesti kasvattajan roolissa ja vastaa pedagogisesta toiminnasta, mutta asioita tehdään ja opitaan yhdessä, käydään vuoropuhelua sekä ollaan yhteisöllisiä. Osallisuuden seurauksena lisääntyvät lapsen merkityksellisyyden kokemukset sekä usko omaan kykyihinkin. Samalla vahvistuvat

lapsen itsemääräämisoikeus, oma ajattelu, luovuus ja ongelman ratkaisukyky. Lapsen motivaatio on sisäistä, joten samalla se vahvistaa sitoutumista ja keskittymistä. (Leskisenoja 2019, 152, 154.)

Osallisuuden lisäksi positiivista pedagogiikkaa ilmentää varhaiskasvatuksen tavoitteissa vuorovaikutuksen tärkeys. Positiivinen pedagogiikka perustuu ihmisten välisiin kohtaamisiin, joten erilaisia vuorovaikutussuhteita ja -tilanteita voidaan pitää positiivisen pedagogiikan kulmakivinä. Kuten Trogen (2020, 43.) kirjassaan toteaa, se, miten työntekijät toimivat vuorovaikutuksessa lapsen kanssa, vaikuttaa valtavasti kasvatuksen laatuun ja ohjauksen onnistumiseen.

Ilman yhteyttä lapsen opettaminen on mahdotonta, koska aivot eivät ole vastaanottavaisia, eikä lapsi halukas oppimaan. Yhteyden rakentaminen auttaa luomaan turvallisen kiintymyssuhteen, jota voidaan pitää lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutuksen päätavoitteena. Läsnäolo sekä turvallisuuden ja nähdyksi tulemisen tunteet luovat turvallisen kiintymyssuhteen, jolla on paljon etuja, kuten parempi itsetunto ja tunteiden säätely sekä onnellisempi suhde aikuisiin. Yhteyden ylläpitäminen on helpompaa, kun lapsella on turvallinen kiintymyssuhde. Yhteyden katkeaminen on luonnollista ja lapsen kehityksen kannalta myös välttämätöntä. Yhteys katkeaa, kun katse siirtyy muualle tai eteen tulee konfliktitilanne. Kun yhteys taas kuitenkin palautuu, lapsi oppii luottamaan ja turvautumaan siihen. Yhteyden palauttaminen on lapselle elinehto, ja sen palauttamiseen leikki ja katsekontakti ovat erinomaisia keinoja. Yhteyden ylläpitäminen ei tarkoita jatkuvaa silmiin katsomista tai leikkimistä, vaan se koostuu arjen pienistä hetkistä. (Trogen 2020, 45–49, 52.)

Työntekijän ja lapsen suhde on erityisen tärkeä lapsen turvallisuuden tunteelle sekä hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle. Ehjän suhteen rakentamista tukevat kaikenlaiset tavat, joilla saadaan selville lapsen kiinnostuksen kohteita. Se pitää tehdä lapsen ehdoilla, mutta vastuu suhteen rakentumisesta on kuitenkin aikuisella. Suhteen luominen lapseen on aina erilaista ja siihen voi vaikuttaa lapsen aiemmat kokemukset aikuisista. Vuorovaikutus ja lapsen kohtaaminen päivittäin

on erittäin tärkeää. Positiivinen suhde vaatii aitoa läsnäoloa ja lapsen asian arvostamista. Kiinnostuksen lapsen asiaa kohtaan voi osoittaa olemuksella, eleillä sekä menemällä lapsen tasolle, antamalla lapsen puhua loppuun ja esittämällä lisäksymyksiä. Kun aikuinen kuuntelee lasta, on myös lapsi helpompi saada kuuntelemaan aikuista. (Ranta 2021, 57–59.)

Lasten eleiden ja signaalien herkkä tunnistaminen eli sensitiivisyys on tärkeässä osassa kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. On tärkeää yrittää ymmärtää lasta erilaisia toimintatapoja käyttäen. Tällaisia toimintatapoja ovat esimerkiksi lapsituntemus ja reagointi vuorovaikutustilanteissa. Myös konfliktitilanteissa tarvitaan sensitiivisyyttä ja aktiivista vuorovaikutusta lapsen kanssa. Erityisen tärkeää on kärsivällisesti viedä tilanne loppuun asti, jotta lapsi ymmärtää mitä on tapahtunut. Rankaisukeinojen sijaan asia selvitetään keskustelemalla lapsen kanssa ja tehdään selväksi, ettei palaute kohdistu lapseen itseensä vaan hänen toimintaansa. Tilanteessa pyritään toimimaan niin, että lapsen pettymystilanne saadaan käännettyä oppimistilanteeksi. Lasta tulee kannustaa itse löytämään ratkaisuja, ikätaso huomioiden. (Ranta 2021, 69–71.)

Myös myönteiset oppimiskokemukset ovat yhteinen tekijä varhaiskasvatuksen tavoitteissa ja positiivisessa pedagogiikassa. Myönteisiin oppimiskokemuksiin voidaan liittää lisäksi myönteiset tunteet ja vahvuudet. Myös aiemmin käsittelemäni osallisuus ja vuorovaikutus kytkeytyvät myönteisiin oppimiskokemuksiin. Myönteiset tunteet ovat olennaisia oppimisen kannalta, joten erilaisten tunteiden kokeminen, tunnistaminen ja nimeäminen on tärkeää. Myönteiset tunteet tulevat esiin ensisijaisesti vuorovaikutuksessa. Kuulluksi tulemisen ja vaikuttamisen lisäksi on tärkeää tehdä näkyväksi lapsessa oleva hyvä. Lapsen tulee vakuuttua siitä, että hän riittää ja on arvokas juuri sellaisena kuin on. Aikuisen tehtävä on saada lapsi uskomaan hänen mahdollisuuksiinsa oppia ja kehittyä. Mitä aiemmin lapsi saadaan uskomaan tähän, sitä enemmän oppiminen tuottaa iloa ja oppimisessa saavutetaan hedelmällisempiä tuloksia. Lapselle paloa ja innostusta tuottavia asioita tulee tuoda oppimisen ja tutkimisen kohteeksi, sillä sisäisen motivaation myötä

oppimisen ilo lisääntyy parhaiten. Yhtä lailla negatiivisille tunteille tulee antaa tilaa ja yhdessä aikuisen kanssa opetella nimeämään ja tunnistamaan niitä sekä erittelemään niiden synnyttäviä kokemuksia. Lapsen tulee pystyä luottamaan siihen, että hänet hyväksytään ja hänestä pidetään yhtä paljon myös silloin, kun hän on huonolla tuulella tai harmistunut. (Leskisenoja 2019, 71–74.)

6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

6.1 Kyselyn tulokset

Kyselyyni vastasi 11 Lempäälän kunnan varhaiskasvatuksen työntekijää. Sain vastauksista paljon tietoa irti ja pystyin koostamaan kattavan aineiston, vaikka vastaajamäärä jäikin pieneksi. Lähettämäni kyselylomake löytyy opinnäytetyöni lopusta (Liite 1). Esittelen seuraavaksi kysymys kerrallaan saamiani vastauksia.

Ensimmäisessä kysymyksessä kysyin, kuinka vastaaja määrittelee positiivisen pedagogiikan. Vahvimmin vastauksista nousi esiin vahvuusajattelu eli hyvän huomaaminen. Vahvuuksia huomataan, sanoitetaan ja hyödynnetään. Vahvuusajatteluun liittyvissä vastauksissa painottui vahvuuksien hyödyntäminen toiminnan suunnittelussa ja hyvän huomaaminen kaikissa ympärillä olevissa ihmisissä. Yrittämiseen kannustaminen, kehuminen ja onnistumisista iloitseminen esiintyivät myös yhdessä vahvuuksiin liittyvissä vastauksissa. Myös osallisuus toistui vastauksissa useasti. Lasten kuunteleminen ja lapsilähtöisesti toimiminen nivoutui yhteen osallisuuden kanssa. Positiivista ja lämmintä vuorovaikutusta sekä asennetta ja suhtautumistapaa arjen eri tilanteissa korostettiin. Läsnäolo ja yhdessä toimimisen tärkeys mainittiin myös useammassa vastauksessa.

”Positiivinen pedagogiikka on mielestäni lämmintä vuorovaikutusta ja toimintaa, jossa kiinnitämme huomiota hyviin asioihin toistemme toiminnassa ja sanomme ääneen nuo hyvät asiat, sekä isot, että pienet. Keskitymme hyvään, kehumme yrittämisestä, iloitsimme onnistumisesta ja sanoitamme ääneen lapsien ja aikuisten vahvuuksia.”

Toinen kysymys oli, miten vastaajan mielestä positiivinen pedagogiikka eroaa yli ja alle kolmevuotiaiden lasten kanssa toimiessa. Eniten vastauksista tuli esiin non-verbaalisen kommunikoinnin tärkeys alle kolmevuotiaiden kanssa puheen kehityksen ollessa alemmalla tasolla. Ilmeet, eleet, äänensävyt ja katseet nousivat useimmin esiin. Myös lasten havainnoinnin tärkeys tuotiin esiin tämän saman syyn takia. Vastauksissa mainittiin, että yli kolmevuotiaiden kanssa pystyy jo tekemään erilai-

sia ohjattuja harjoituksia positiiviseen pedagogiikkaan liittyen heidän kykynsä käsitellä asioita ollessa parempi. Alle kolmevuotiaiden kanssa, se tapahtuu enemmän arjen lomassa ja lapsen tasolla ollen sekä näissä tilanteissa innostuen, kehuen ja vahvuuksia sanoittaen. Alle kolmevuotiaiden kerrottiin myös tarvitsevan enemmän konkretiaa esimerkiksi kuvien ja niiden sanoittamisen kautta.

Kolmannessa kysymyksessä kysyin keskeisimpiä toimintatapoja alle kolmevuotiaiden kanssa toimiessa. Näissä vastauksissa vahvimmin nousi esiin lasten kehuinen, onnistumisten ja vahvuuksien huomiointi sekä niiden sanoittaminen. Lapsen tasolla oleminen ja aito läsnäolo sekä näissä tilanteissa lasten havainnointi toistui myös useassa vastauksessa. Ilmeiden, eleiden, äänensävyjen ja katseiden tärkeyttä painotettiin myös näissä vastauksissa. Mallintaminen mainittiin myös useampaan kertaan. Mallintamiseen voidaan liittää myös vastauksissa mainittu työntekijöiden positiivinen ja innostunut asenne sekä yleinen positiivinen vuorovaikutus. Hassuttelu ja nauru toistui positiivisen vuorovaikutuksen yhteydessä monesti. Osallisuus ja sen lisääminen tuli myös esiin vastauksissa.

Neljäs kysymys koski yllä mainittujen asioiden toteutumista vastaajan omassa työssä. Vastauksissa kerrottiin listattujen asioiden toteutuvan työssä lasten kanssa lähes aina. Vastauksissa painotettiin positiivista vuorovaikutusta, johon kuuluu huumori, arvostus, kiireettömyys ja välittäminen. Lasten osallistaminen ja kuunteleminen mainittiin myös tärkeänä osana positiivisen pedagogiikan toteutumista. Havainnointi ja niiden hyödyntäminen sekä hyvän huomaaminen lapsissa on mukana usean vastaajan työssä. Lasten kanssa oleminen ja pienten hetkien arvostaminen tuli myös esiin. Vastauksissa mainittiin myös kiireen, kuormittavuuden ja arjen muuttavuuden vaikuttavan positiivisen pedagogiikan toteutumiseen heikentävästi. Toisaalta toiset taas mainitsivat, että positiivista pedagogiikkaa voi käyttää tilanteesta riippumatta.

”Vaikka pieniltä ei tulisi puhetta niin havaintojen pohjalta nähdään mitä lapsi tavoittelee ja mitkä asiat häntä kiinnostaa. Näiden kautta voidaan kannustaa lasta eteenpäin tavoitteellisesti vasun tavoitteet huomioiden.”

”Tavoitteenani on huomata hyvä jokaisessa lapsessa päivittäin. Niinä päivinä, kun huomaan, etten ole ollut juuri minkäänlaisessa kontaktissa jonkun lapsen kanssa, koen epäonnistuneeni tavoitteessani.”

Viidennessä kysymyksessä kysyin positiivisen pedagogiikan käytön vaikutuksia vastaajan lapsiryhmään. Vastauksissa nousi esiin lasten vuorovaikutustaitojen kehittyminen. Lapset kuuntelevat paremmin, puhuvat arvostavasti ja hymyilevät paljon. Lapset osaavat kiinnittää huomiota myös toisten vahvuuksiin. Vastausten perusteella lasten turvallisuuden tunne ja luottamus ovat lisääntyneet. Ilmapiiiristä on tullut hyväksyvä ja myönteinen, joten lapset uskaltavat rohkeammin yrittää uusia asioita ja epäonnistua. Vastaajat nostivat esiin myös aikuisten aidon läsnäolon kasvaneen, joka puolestaan on vaikuttanut lapsiryhmän rauhallisuuteen ja lasten välisten kinastelujen vähenemiseen. Mainittiin myös lasten oppimisen kehittyneen ja oppimismotivaation kasvaneen. Positiivinen pedagogiikka on vastaajien mukaan tuonut yleistä positiivisuutta arkeen. Lapset ovat iloisia, hyväntuulisia, puhuvat kauniisti ja auttavat toisiaan.

6.2 Tulosten analysointi

Analysoin aineistoani käyttäen teemoittelua. Teemoittelussa aineistosta etsitään tutkimusongelman kannalta keskeisimmät aiheet eli teemat. Teemojen muodostamisen ja ryhmittelyn jälkeen niitä tarkastellaan yksityiskohtaisemmin. (Juhila 2021; Jyväskylän yliopisto 2016.) Löysin aineistoani läpi käydessä kolme selkeää teemaa (Taulukko 2), jotka ovat olennaisia tutkimusongelmani kannalta. Teemoiksi valitsin hyvinvoinnin, osallisuuden ja vuorovaikutuksen. Näiden teemojen kautta nähdään, millaista toimintaa aikuisilta tarvitaan, jotta positiivinen pedagogiikka toteutuu sekä miten se näkyy konkreettisesti lasten arjessa.

Vastauksista oli löydettävissä paljon hyvinvointiin linkittyviä asioita. Hyvinvointiin liittyy vahvasti vastauksissa esiin tulleet turvallisuuden ja luottamuksen tunteet. Kun aikuinen on aidosti läsnä lapsille, laskeutuu lapsen tasolle sekä kuuntelee ja kommentoi lapsen kanssa keskustellessa, se lisää lapsen turvallisuuden tunnetta

ja vahvistaa aikuisen ja lapsen välistä luottamusta. Läsnäolo on tärkeää kaiken ikäisille lapsille, mutta erityisen tärkeää pienille, alle kolmevuotiaille lapsille, jotka tarvitsevat vielä paljon erityistä huolenpitoa. Myös yleinen positiivisuus ja myönteiset tunteet, ilo, nauru ja hassuttelu voidaan yhdistää hyvinvointiin. Positiivisten tunteiden avulla pystyy vahvistamaan suhdetta aikuisen ja lapsen välillä, joka osaltaan taas vaikuttaa lapsen turvallisuuden kokemukseen ja luottamuksen rakentamiseen. Positiivisen suhteen rakentaminen on erittäin tärkeää alle kolmevuotiaiden lasten kanssa, jotta lapsi oppii luottamaan ja saa kokemuksen huolenpidosta. Vastauksissa usein toistuvalla hyvän huomaamisella eli vahvuusajattelulla on vahva yhteys hyvinvointiin. Lasten vahvuuksien sanoittaminen ja hyödyntäminen, kehuminen ja kannustaminen sekä onnistumisista iloitseminen vahvistaa muun muassa lapsen itsetuntoa ja minäpystyvyyttä. Tällä on suora vaikutus esimerkiksi onnellisuuteen ja on osaltaan lisäämässä hyvinvointia.

Hyvinvointi on yksi positiivisen pedagogiikan kulmakivistä ja positiivista pedagogiikkaa voidaankin pitää hyvinvoinnin edistämisenä. Positiivinen pedagogiikka hyödyntää positiivisen psykologian teoriaperustaa, jossa keskitytään myönteisyyteen ja voimavaraperustaisuuteen sekä siihen mikä tekee ihmisistä hyvinvoivia, onnellisia ja menestyviä. Kyselyyn saamissani vastauksissa yleisesti korostunut positiivisuus ja myönteisyys vaikuttaa laajasti eri tavoilla kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Hyvinvointi ja hyväntuulisuus vaikuttavat luovuuteen ja ongelman ratkaisukykyyn ja nämä vaikutukset näkyvät jo hyvin pienillä lapsilla. Myönteisyys vahvistaa optimismia, jolloin vaikeistakin tilanteista oppii löytämään valoisan puolen. Merkitykselliset ihmissuhteet edistävät jo itsessään hyvinvointia, joten niiden rakentaminen jo pienten lasten kanssa on erittäin tärkeää. Kyselyn vastauksissa hyvinvointiin linkittyvät asiat ovat kaikki toteutuessaan yhteydessä mielen hyvinvointiin. Kun mieli voi hyvin, vaikutukset näkyvät myös esimerkiksi unessa ja vastustuskyvyssä sekä muilla fyysisen terveyden osa-alueilla. (Leskisenoja 2019, 17, 19–22.)

Toinen vastauksista esiin tullut teema on osallisuus. Vastauksissa mainittiin useaan kertaan osallisuus myös itsessään, mutta siihen liittyy myös muita vastauksissa esiin tulleita asioita. Lapsen tasolla oleminen ja läsnäolo ovat isoja tekijöitä osallisuuden toteutumisessa, sillä aidosti lapsen kanssa oleminen ja asioiden tekeminen ovat oivallisia paikkoja havainnoida lasta. Lapsen tasolla oleminen on erityisen tärkeää alle kolmevuotiaiden kanssa, koska havainnoimalla myös pienimpien, vielä puhetta harjoittelevien lasten tarpeita, toiveita ja kiinnostuksen kohteita pystyy havaitsemaan sekä hyödyntämään toiminnan suunnittelussa. Myös yhteistyö lasten vanhempien kanssa on tärkeässä osassa osallisuuden toteutumisessa. Vanhemmilta saa paljon erilaista ja eritasoista tietoa, jonka hyödyntäminen on myös olennaista. Esimerkiksi kotona tapahtuvat muutokset vaikuttavat suuresti lapseen, joten työntekijöiden on hyvä tietää niistä, jotta toimintaa pystytään mahdollisesti muokkaamaan vastaamaan lapsen sen hetkisiä tarpeita. Myös arkiset asiat kuten lapsen mieliala tai kotona tapahtunut kehitys ovat asioita, joita työntekijät voivat päivän aikana tarvita tai hyödyntää.

Osallisuus liittyy vahvasti positiiviseen pedagogiikkaan, sillä sen vaikutukset näkyvät laajasti lapsen mielen hyvinvoinnissa. Kun lapsi saa mahdollisuuden osallistua, vaikuttaa ja tehdä asioita omien mielenkiinnonkohteiden mukaan, tunne merkityksellisyydestä kasvaa niin yksilönä kuin ryhmän jäsenenä. Osallisuuden myötä myös lapsien aktiivisuus sekä motivaatio toimintaa kohtaan lisääntyy. Näiden lisäksi sillä voidaan vahvistaa muun muassa lapsen itsemääräämisoikeutta ja omaa ajattelua. Osallisuuden keinoin lapsille voidaan myös opettaa päätöksenteon mukanaan tuomaa vastuuta. (Leskisenoja 2019, 150, 152; Ranta 2021, 115.)

Osallisuuden toteutuminen vaatii lapsen ja aikuisen kiireetöntä yhdessäoloa, herempää lasten kuuntelua, heidän ajatuksiensa arvostamista ja kykyihin uskomista sekä erityislaatuisuutensa arvostamista. Myös tarkka havainnointi ja havaintojen jakaminen, lapsituntemus sekä toiminnan reflektointi on tärkeää. Lasten aloitteet nousevat usein yhtäkkiä ja arvaamattomasti, joten niiden havainnoiminen vaatii tarkkuutta. Jos lapsi ei itse pysty kertomaan mieltymyksiään, tarvitaan aikuisilta

aktiivisuutta ja tarkempaa havainnointia sekä mahdollisesti tiiviimpää yhteistyötä lapsen vanhempien kanssa. (Leskisenoja 2019, 150; Ranta 2021, 115.)

Myös vuorovaikutus oli selkeästi vastauksista löydettävä teema. Yleinen positiivisuus vuorovaikutuksessa toistui vastauksissa usein. Lasten kanssa hassuttelu sekä kannustava, välittävä ja arvostava vuorovaikutus on tärkeää positiivista ilmapiiriä luodessa. Myös kiireettömyys ja aito läsnäolo ovat erittäin tärkeässä osassa, jotta lapsia pystyy aidosti kuuntelemaan ja olemaan heidän kanssaan kontaktissa. Aikuisten positiivinen ja iloinen asenne vaikuttaa suuresti myös lapsiin. Lapset imevät itseensä paljon aikuisten toiminnasta ja mallintavat aikuisten toimintatapoja, joten on tärkeää, että aikuisella on selkeä käsitys siitä, miten positiivista pedagogiikkaa käytännössä toteutetaan. Erityisesti pienten lasten kanssa nonverbaalisen viestinnän tärkeys korostuu. Ilmeillä, eleillä ja katseilla lapselle pystyy viestimään paljon ja samoin lapsesta pystyy lukemaan paljon. Asioiden sanoittaminen korostuu pienimpien lasten kanssa, koska siten he oppivat asioiden, esineiden ja tunteiden merkityksiä sekä oppivat nimeämään niitä. Samalla lapsen kielellinen kehitys vahvistuu.

Positiivinen pedagogiikka pohjautuu ensisijaisesti vuorovaikutukseen sekä lapsen ja aikuisen välisen yhteyden luomiseen. Katsekontakti, kosketus ja lapsen tarpeisiin vastaamalla aivot kasvavat ja kehittyvät sekä mieli ja itsetunto vahvistuvat. Onnistuneessa vuorovaikutuksessa lapsi tuntee olonsa turvalliseksi, tulevansa kuulluksi, ymmärretyksi ja saa läheisyyttä. Nämä asiat vähentävät lapsen stressiä, pahaa oloa ja vetäytymistä. Kun yhteys lapseen on syntynyt ja hänet tuntee, lasta on helpompi ymmärtää ja tarpeisiin vastata. Arki on helpompaa, kun tietää miten juuri tämän lapsen kanssa kannattaa toimia. (Trogen 2020, 50–51.)

Pienen, alle kolmevuotiaan lapsen kanssa yhteyttä luodaan ilmeillä ja eleillä. Lapsi tuntee tullessa nähdyksi ja hoivatuksi, kun häntä esimerkiksi katsoo silmiin ja hymyilee. Hoivaaminen ja sylissä pitäminen vaikuttaa positiivisesti pienen lapsen aivoihin ja tukee hänen kehitystään. Kuvaillemalla ja sanoittamalla lapsen toimintaa

lapsi saa visuaaliselle tapahtumalle verbaalisen tuen ja kielellinen osaaminen kehittyy. (Trogen 2020, 55–57.)

Aikuisen tärkein tehtävä on pysähtyä lapsen vierelle ja jäädä siihen. Kun lapset ovat paikalla, aikuisten tehtävänä on viettää aikaa heidän kanssaan. Aito yhdessä-olo ja aikuisen iloinen ja hymyilevä asenne ovat tärkeimpiä asioita positiivisessa vuorovaikutuksessa. Iloinen ja hymyilevä aikuinen tartuttaa iloa muihin ja ilmapii-ristä tulee positiivisempi. (Leskisenoja 2019, 114.)

Kaikista teemoista on löydettävissä samankaltaisuuksia ja samanlaisia asioita. Positiivinen pedagogiikka on hyvin laaja ja moninainen aihe, ja monet siihen liittyvät asiat ovat myös yhteydessä toisiinsa. Yhtä asiaa toteuttaessa usein toteutuu ja kehittyvät myös muut osa-alueet.

Taulukossa 2 esittelen opinnäytetyöni tuloksia, jossa vastauksissa esiin tulleet asiat on jaoteltu teemoihin. Taulukko 2 myös nopeuttaa ja havainnollistaa tulosten lukemista, joita olen tässä luvussa laajemmin käsitellyt ja analysoinut.

Taulukko 2. Tulokset

HYVINVOINTI	OSALLISUUS	VUOROVAIKUTUS
Läsnäolo	Lapsen tasolla oleminen	Positiivinen asenne (hassutteleva, välittävä, kannustava, innostunut)
Turvallisuus, luottamus	Läsnäolo	Läsnäolo
Rauhallisuus	Kuunteleminen	Kiireettömyys
Hyvän huomaaminen (vahvuudet, kehuminen, onnistumisista iloitseminen)	Havainnointi (tarpeet, toiveet, kiinnostukset – hyödyntäminen)	Nonverbaalinen viestintä (ilmeet, eleet, katseet)
Positiivisuus (ilo, nauru)	Yhteistyö vanhempien kanssa	Mallintaminen
Oppiminen		Sanoittaminen

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, mitä positiivisen pedagogiikan toimintatapoja käytetään alle kolmevuotiaiden lasten kanssa sekä, miten positiivinen pedagogiikka näkyy ja toteutuu lasten arjessa. Näiden lisäksi tarkoituksena oli toimintatapojen samankaltaisuuksien ja eroavaisuuksien sekä mahdollisten kehityskohteiden löytäminen. Lähettämäni kyselyn vastauksista nousi näiden tavoitteiden kannalta kolme tärkeää ja olennaista teemaa, jotka olivat hyvinvointi, osallisuus ja vuorovaikutus. Kaikki nämä teemat ovat positiivisen pedagogiikan toteutumisen kannalta hyvin olennaisessa asemassa.

Vastausten perusteella positiivinen pedagogiikka toteutuu alle kolmevuotiaiden lasten kanssa lähes aina. Vastaajat käyttävät monenlaisia positiivisen pedagogiikan toimintatapoja työssään ja kaikki vastauksissa esiin tulleet toimintatavat näkyvät myös lasten jokapäiväisessä arjessa. Vaikka toimintatapoja on monia, ne kaikki ovat kuitenkin jollain tavalla yhteydessä vuorovaikutukseen lapsen ja aikuisen välillä. Aikuisen antama positiivinen ja kannustava toimintamalli heijastuu suoraan lapseen ja hänen toimintaansa nyt ja tulevaisuudessa. Positiivinen pedagogiikka vaikuttaa juuri siinä hetkessä, kun lapsi saa esimerkiksi positiivista palautetta tai kokemuksen omien vahvuuksien käytöstä, mutta myös tulevaisuudessa samanlaisissa tilanteissa. Nämä positiiviset hetket tukevat lapsen oppimista, sillä hän todennäköisesti tekee saman asian uudelleen, josta on aiemmin saanut positiivista palautetta ja kannustusta.

Saamani vastaukset olivat hyvin samankaltaisia ja samat asiat toistuivat useissa vastauksissa. Ainoastaan sanojen ja asioiden muotoilu vaihteli vastaajasta toiseen. Toiset olivat vastanneet laajemmin ja pitkästi, kun taas toiset lyhyesti muutamalla sanalla, sisällön kuitenkin ollessa samankaltainen. Koen tämän kertovan siitä, että työntekijöillä on pääasiallisesti selkeä ja yhtenäinen kuva siitä, miten ja millä menetelmillä positiivista pedagogiikkaa toteutetaan. Uskoa vastaajien positiivisen pe-

pedagogiikan osaamiseen lisää se, että kaikki vastauksissa esiin tulleet asiat ovat tärkeitä osia positiivisessa pedagogiikassa ja ovat myös löydettävissä sen teoriasta. Pidän sitä tärkeänä, että saman ryhmän työntekijöillä on yhtenäinen käsitys positiivisen pedagogiikan toteuttamisesta. Silloin työntekijöiden toiminta on johdonmukaista ja lapsi pystyy toimimaan ryhmässä tasavertaisena jäsenenä, jossa hänen toimijuuttaan tuetaan yhdessä sovittujen toimintatapojen avulla. Lapsi myös tietää, mitä häneltä odotetaan ja välttyään tilanteilta, joissa hän oppii kysymyksen mukaan ohjaamaan sen tietyille työntekijälle.

Ainoat eroavaisuudet vastauksissa koski positiivisen pedagogiikan toteuttamista haastavissa tilanteissa. Osa vastaajista toi esiin kiireen ja arjen muuttuvuuden vaikuttavan positiivisen pedagogiikan toteuttamiseen, kun taas osa oli sitä mieltä, että tätä voi toteuttaa missä ja milloin vain. Tämä oli mielestäni mielenkiintoinen havainto, sillä yleisesti positiivista pedagogiikkaa voidaan pitää hyvin yksinkertaisena menetelmänä. Sen käyttö ei vaadi erityisiä järjestelyjä tai välineitä, vaan pääosassa on vuorovaikutus lapsen ja aikuisen välillä. Esimerkiksi positiivista vuorovaikutusta tai vahvuusajattelua pystyy toteuttamaan tilanteesta riippumatta. Positiivisen ilmapiirin ylläpitäminen, lasten kannustaminen ja arvostaminen, heidän kanssaan oleminen tai vahvuuksien huomaaminen ei vaadi erityisiä toimenpiteitä, vaan niiden pitäisi olla automaatio lapsen ja aikuisen välisessä vuorovaikutuksessa.

Vahvuusajattelu ja siihen linkittyvät asiat toistuivat vastauksissa monesti. Uskon tämän johtuvan siitä, että vahvuusajattelu on menetelmänä eniten esillä erilaisissa kirjoissa ja tutkimuksissa. Lempäälän kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan vahvuusajattelu kuuluu myös vahvasti, joten positiivisen pedagogiikan menetelmistä se on varmasti vastaajien tiedossa ja käytössä laajimmin. Lähdemateriaaleja läpi käydessä huomasin itsekin useiden lähteiden käsittelevän juuri vahvuusajattelua ja siihen linkittyviä teemoja. Vahvuudet ja niiden hyödyntäminen on iso osa positiivista pedagogiikkaa, mutta siihen kuuluu monia muitakin menetelmiä. Vahvuusajattelu liittyy vahvasti myös vastauksista löytämiini teemoihin ja se voidaan yhdistää niistä jokaiseen. Vahvuusajattelulla onkin laajamittaiset vaikutukset lapsen

kehitykseen, oppimiseen ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, kuten olen aiemmin tässä opinnäytetyössä kirjoittanut. Koen, että positiivista pedagogiikkaa on helppo lähteä rakentamaan vahvuusajattelun ympärille, sillä siihen kuuluu monia positiiviselle pedagogiikalle ominaisia asioita ja toimintatapoja. Mielestäni vahvuusajattelua toteuttaessa ikään kuin huomaamatta toteutuu myös muut positiiviselle pedagogiikalle ominaiset toimintatavat: osallisuus, aktiivinen toimijuus ja myönteiset tunteet.

8 POHDINTA

Valitsin positiivisen pedagogiikan opinnäytetyöni aiheeksi, koska pidän sitä tärkeänä ja hedelmällisenä pedagogisena menetelmänä. Omat kokemukset alle kolmevuotiaiden huonosti toteutuneesta osallisuudesta ja lasten huomiotta jättämisestä lisäsivät varmuutta siitä, että tämä on oikea aihe. Sainkin kyselyn vastauksista ja teoriaosuuden lähdemateriaaleista varmistusta jo aiemmin syntyneelle ajatukselle siitä, että alle kolmevuotiaiden lasten kanssa positiivista pedagogiikkaa pystyy toteuttamaan yhtä hyvin kuin vanhempienkin lasten kanssa. Sen toteuttaminen vaatii työntekijältä kiinnostusta aiheeseen, aitoa läsnäoloa, positiivista vuorovaikutusta ja tietyissä tilanteissa pinttyneiden sääntöjen tai toimintatapojen löysentämistä sekä lasten kanssa innostumista. Pitää uskaltaa päästää irti vanhoista tavoista ja jatkuvasti kehittää omaa toimintaa lisääntyneen tutkimustiedon mukaan.

Tiesin heti projektia aloittaessa, että suoritan laadullisen tutkimuksen ja hyödynnän aineiston hankkimisessa kyselylomaketta. Koin, että tällä tavalla vähennän vastaajan työtä ja sitä kautta mahdollisesti lisään vastaajien määrää kyselyyni. Lopulta sain vastauksia 11 kappaletta, mutta vähäisestä vastaajamäärästä huolimatta olen erittäin tyytyväinen vastauksien laatuun ja siihen, kuinka hyvin pystyin analysoimaan vastauksia ja rakentamaan tutkimusongelmaani vastaavan aineiston. Pystyin mielestäni vastaamaan opinnäytetyöni tarkoitukseen ja lisäämään tietoa alle kolmevuotiaiden lasten kanssa käytettävästä positiivisesta pedagogiikasta.

Näin jälkeenpäin olen myös miettinyt olisiko kyselylomakkeen rinnalle voinut lisätä muutaman haastattelun. Olisinko voinut saada enemmän tai syvällisempää tietoa positiivisesta pedagogiikasta haastatteluiden avulla? Olen asiaa pohtinut ja usein tullut siihen tulokseen, että jos osalla työntekijöistä ei ole kiinnostusta tai aikaa vastata verkkokyselyyn, olisiko heillä sitä myöskään enemmän aikaa ja vai-
vaa vaatineeseen haastatteluun.

Opinnäytetyöprojekti oli haastava, mutta hyvin mielenkiintoinen. Luulin tietäväni positiivisesta pedagogiikasta paljon jo ennen projektin aloittamista, mutta aineistoa kerätessäni sekä erilaisia kirjoja ja tutkimuksia lukiessani opin todella paljon lisää. Koen minulla olevan tämän opinnäytetyön jälkeen laaja ja kokonaisvaltainen kuva siitä, mitä positiivinen pedagogiikka yleisesti on, mutta myös, mitä sen toteuttaminen vaatii alle kolmevuotiaiden lasten kanssa. Tämän opinnäytetyön lukijat voivat myös hyödyntää keräämääni tietoa omassa työssään ja mahdollisesti saada uusia ajatuksia tai näkökulmia toimintaansa. Yhteistyökumppanilleni Lemppälän kunnalle tämä opinnäytetyö myös antaa tietoa positiivisen pedagogiikan toteutumisesta ja toimintatapojen käytöstä organisaatiossa.

Huolenaiheita opinnäytetyöprojektin aikana tuotti vähäisen vastaajamäärän lisäksi lähdemateriaalien laajuus. Oli vaikeaa löytää juuri minun tutkimusongelmani kannalta tärkeimmät ja olennaisimmat aiheet. Toisaalta mietin myös tuoko tutkimukseni mitään uutta, jo runsaaseen materiaalien joukkoon. Koen tässä kuitenkin onnistuneeni, sillä pieniin, vielä puhetta tuottamattomiin lapsiin kohdistuvaa tutkimusta on huomattavasti vähemmän. Muuten opinnäytetyöprojektini sujui mutkattomasti ilman suurempia haasteita.

Opinnäytetyöprojektin aikana kiinnitin huomiota luotettavuuteen ja eettisyyteen käsittelemällä vastauksia tarkasti kaikissa projektin vaiheissa. Puhtaaksi kirjoitin vastaukset mahdollisimman samalla tavalla kuin vastaaja oli ne kirjoittanut sekä varmistin vastaajien anonymiteetin säilymisen koko opinnäytetyöprojektin aikana. Vastaajien henkilöllisyys ei tullut esiin missään vaiheessa ja kysymykset olivat kaikille samat. Tutkimuksen luotettavuutta lisäsi myös se, että vastauksissa toistui samat asiat ja nämä asiat olivat myös löydettävissä positiivisen pedagogiikan teoriasta. Vastauksista ei kuitenkaan voi tietää ovatko ne todenmukaisia ja toteutuvatko vastaajan kirjoittamat asiat oikeasti hänen työssään lasten kanssa.

Tämän opinnäytetyöprojektin jälkeen minua alkoi kiinnostamaan positiivisen pedagogiikan vaikutukset pidemmällä aika välillä ja olisikin mielenkiintoista tietää, miten sen käyttö näkyy lapsessa myöhemmällä iällä. Tässä olisi mielenkiintoinen aihe jatkotutkimukseen.

LÄHTEET

Günther, K., Hasanen, K. & Juhila, K. 2021. Johdanto: Analyysi ja tulkinta. Viitattu 18.10.2022. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/>

Hart, R. 2020. Positive Psychology: The Basics. Routledge.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15–16. uud. painos. Helsinki. Tammi.

Juhila, K. 2021. Teemoittelu. Viitattu 21.3.2023. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>

Jyväskylän yliopisto. 2016. Teemoittelu. Koppa. Viitattu 21.3.2023. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/teemoittelu>

Kiljunen, A. & Salmivaara, L. 2020. Positiivinen pedagogiikka viisivuotiaiden lasten sosioemotionaalisen kehityksen tukena. Kandidaatintutkielma. Tampereen yliopisto. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/124426/KiljunenSalmivaara.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki. Finlex. Viitattu 20.11.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Leskisenoja, E. 2019. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa: Toteuta käytännössä. Keuruu. PS-kustannus.

Leskisenoja, E. & Sandberg, E. 2019. Positiivinen pedagogiikka ja nuorten hyvinvointi. Keuruu. PS-kustannus.

Leskisenoja, E. 2017. Positiivisen pedagogiikan työkalupakki. Keuruu. PS-kustannus.

Lempäälän kunta. <https://www.lempaala.fi/>

Ojanen, M. 2007. Positiivinen psykologia. Helsinki. Edita.

Peterson, C. & Seligman, M. 2004. Character strengths and virtues: A handbook and classification. Oxford University Press.

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki. Gaudeamus.

Ranta, S. 2021. Kasvun juuret. Keuruu. PS-kustannus.

Seligman, M. 2011. Flourish. Nicholas Brealey Publishing.

Trogen, T. 2020. Positiivinen kasvatus. Keuruu. PS-kustannus.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2021. Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). Viitattu 20.10.2022. <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>

Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2016. Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa. Keuruu. PS-kustannus.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2022. Opetushallitus. Viitattu 20.11.2022. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf

Vuorinen, K. 2022a. Positiivinen pedagogiikka tuo esiin potentiaalin meissä kaikissa. Viitattu 18.10.2022. <https://kaisavuorinen.com/positiivinen-pedagogiikka/>

Vuorinen, K. 2022b. Character strength interventions: Introducing, developing, and studying character strength teaching in Finnish education. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/342389/vuorinen_kaisa_dissertation_2022.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki. Finn Lectura.

Wenström, S. 2022. Kaikilla vahvuuksilla. Keuruu. PS-kustannus.

LIITTEET

LIITE 1 Kyselylomake

Positiivisen pedagogiikan toimintatavat alle kolmevuotiaiden lasten ryhmässä

1. Miten määrittelisit positiivisen pedagogiikan?
2. Miten positiivisen pedagogiikan toimintatavat mielestäsi eroavat alle ja yli kolmevuotiaiden lasten kanssa?
3. Mitä positiivisen pedagogiikan toimintatapoja pidät keskeisimpinä toimiessasi alle kolmevuotiaiden lasten kanssa?
4. Pohdi omaa toimintaasi. Toteutuvatko yllä kirjaamasi asiat työssäsi lasten kanssa? Miten?
5. Millaisia vaikutuksia positiivisen pedagogiikan käytöllä on ollut lapsiryhmäsi?

LIITE 2 Saatekirje

Hei,

Olen sosionomiopiskelija Vaasan ammattikorkeakoulusta, ja tutkintoni kuuluu opinnäytetyön tekeminen. Opinnäytetyöni aihe on Positiivisen pedagogiikan toimintatavat alle kolmevuotiaiden lasten ryhmässä. Tutkimusluvan tämän opinnäytetyön tekemiseen olen saanut 22.11.2022.

Tavoitteenani on selvittää, millaisia positiivisen pedagogiikan toimintatapoja käytetään alle kolmevuotiaiden lasten kanssa sekä miten positiivinen pedagogiikka näkyy ja toteutuu lasten arjessa. Tavoitteenani on myös vertailla mitä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia eri yksiköiden toiminnasta löytyy sekä löytää mahdollisia kehityskohteita.

Tarkoitukseni on kerätä Lempäälän kunnan varhaiskasvatuksen työntekijöiltä omiin kokemuksiin pohjautuvaa tietoa positiivisen pedagogiikan toimintatavoista. Kerään aineistoa kysymyslomakkeella, johon vastaavat alle kolmevuotiaiden lasten kanssa toimivat työntekijät. Kysymysten vastaamiseen menee yhdeltä työntekijältä noin 15 minuuttia.

Tutkimukseen osallistuvat työntekijät vastaavat kyselyyn nimettömästi ja käsittelen vastaukset luottamuksellisesti, niin ettei vastaajien henkilöllisyys tule ilmi missään opinnäytetyöprosessin vaiheessa. Kerättyä aineistoa käytetään ainoastaan tässä tutkimuksessa ja ne hävitetään sen valmistuttua.

Opinnäytetyöni valmistuu viimeistään huhtikuussa 2023. Valmis opinnäytetyöni julkaistaan Theseus-tietokannassa ja on sen jälkeen kaikkien luettavissa. Lähetän myös valmiin opinnäytetyön päiväkotien johtajille.

Kiitos osallistumisesta!

Ystävällisin terveisin,

Jenny Varje